

El pare de la Francisca no s'equivocava en sospitar que d'aquella en Gaspar no se'n sortiria.

Fetes les consultes de rigor, he constatat que el govern de la República, avergonyit del comportament del comitè d'Orriols, dictà un anunci de requisitòria contra en Gaspar i els seus directes col·laboradors, tots els quals foren processats en el sumari instruït per assassinats, detencions il·legals, robatoris i altres delictes.

L'escampada del grup fou total, però l'únic que marxà al front de guerra fou precisament el seu capitost, en Gaspar, on morí, segons es llegeix en les seves dades biogràfiques. Això concorda amb l'explicació que el pare de la Francisca li féu quan ella fou grandeta. Efectivament, com ell presentí, morí en el front.

I tornant amb en Joan malferit, la reacció fou ràpida i contundent, però temerària. –Jo me'n vaig a l'Escala, es digué, i allà que em curi el metge del poble.

D'existir algun llibre que recopili les proeses de fets succeïts durant la guerra, que ben segur n'hi ha de publicats, la d'en Joan també hi tindria cabuda.

Ferit com estava, i precisament del peu, elemental per poder-se moure, començà la llarga caminada que tenia per davant: arribar de l'Aragó a l'Escala.

Estones caminant, altres fent el que ara en diem autostop, parant camions, carros, tartanes i tot el que trobava, anava fent quilòmetres per carreteres, camions, dreceres i descampats, demanant menjar quan passava per algun poblet. Patí gana, set, decaïments, cansament. Tot el que us podeu imaginar.

En les gestes, i aquesta ho era, sempre hi juga el seu paper la sort i en Joan la tingué en no trobar durant el seu llarg i penós èxode cap delator, cap dels terribles controls militars o de milicians, ningú que el deturés.

A empentes i rodolons ell anava fent. S'hi estava jugant la vida, puix els desertors, ferits o no, ja sabien què els esperava. Una bala i a dins el clot.

La vida, aleshores, valia molt poca cosa. Això quedava aviat solucionat en una cuneta de carretera, en un camí, en un bosc, en cementiris, en descampats i si convenia en plena via pública.

Fos com fos, per més difícil que semblés, per més sol que es trobés, el fet és que en Joan, el noi gran de can Ratxalet va arribar, aquí caic i allà m'aixeco, a l'Escala, el destí proposat.

La memòria de la seva filla Francisca s'aviva de nou per enllaçar-la ja amb els fets que es produïren quan el seu pare entrà al poble. En Joan procurà que fos de nit, puix la guerra, recordem-ho, estava en dansa i no